

Армията и стенографията.

(Продължение и край.)

Ако единъ лѣкаръ иска да даде своето мнѣние за физическото състояние на единъ чловѣкъ, ако иска да види, дали той е здравъ или боленъ, тогазъ ще испытва най-напрѣдъ биението на пулса. Каквото е циркулацията на кръвта въ чловѣческото тѣло, това е заповѣдта въ военний организмъ. Ако искаме, състоянието на организма въ една армия да бѣде нормално, то трѣбва и тая циркулация, сирѣчь експедицията на заповѣдитѣ и на распорежданията да върви нормално.

Да наблюдаваме пулса на военний животъ — експедицията малко по отъ близо, и то въ кръга на единъ полкъ. Рѣдки сж днитѣ, когато военний животъ тече като една рѣчица по зеленитѣ ливади. Въ такива дни всичко върви като по медъ и масло. Въ опрѣдѣлени часове се явява дружинний писаръ въ полковата канцелария, получава заповѣдитѣ, прѣнася ги на дружинитѣ и т. п. Нѣ често има въ военний животъ цѣли бури, и отъ тихата рѣчица става единъ порой, който не може да се събере въ матката си. Що става тогава съ експедицията? Дружиннитѣ писари се намиратъ тоже въ опрѣдѣлени часове въ полковата канцелария, нѣ тѣ трѣбва да чакатъ, експедицията не била още готова, въ тѣхнитѣ канцеларии чакатъ дружиннитѣ командири и адютанти; сетнѣ се явяватъ въ дружинната канцелария фелдфебелитѣ и старшитѣ, за да приематъ експедицията; нѣ тѣй като тя още отъ полка не е пристигнала, то тѣ чакатъ съ търпение, което е въ военнитѣ кръгове доста добръ извѣстна добродѣтел. Нѣкои ротѣ трѣбва да маршируватъ на упражнение, безъ да знаятъ, какъвъ приказъ ще дойде; а едвамъ захващатъ упражнението, прибързва дежурний и съобщава, че има това или онова распореждане отъ началото. Упражненията се прѣгъсватъ, и войницитѣ бързатъ въ казармата назадъ та едвамъ сполучватъ да изпълнятъ зададената заповѣдъ. Между тѣмъ бѣше пристигнало дълго полково приказание при дружинитѣ; съ трѣскава бързина го прѣглеждатъ дружиннитѣ командири и адютантитѣ, които зематъ отъ него само най-важното, защото нѣма врѣме за мирно прѣписване и размисление. Нѣ слѣдствието отъ такава бърза работа се явява въ дружинитѣ, а още по-вече въ ротитѣ: много нѣща не сж съобразни съ приказитѣ,

а ето мърнения и наказания. Явяват се нови прикази, които припомнюват прѣдишнитѣ распоредания подѣ всичката имъ строгость. По такъвъ начинъ се разбѣрка цѣлий служебенъ редъ, липсува зрѣло размишлювание, пѣма сигурность, а още по малко точность. А какво е обикновенно причината? Само това обстоятелство, че пишущитѣ се забавятъ много съ обикновенното писмо и не могатъ да свършятъ работата си въ опрѣдѣленото врѣме.

Ако това става вече въ гарнизона, тогазъ какво се случва при маневритѣ, гдѣто всичко е уморено и страдае подѣ влиянието на врѣмето и на нередовний животъ; — тамъ веѣко едно чакание има двойно лоши послѣдствия. Съ помощта на едно подобро писмо могли би распореданията на отдѣлнитѣ части, както и инструкциитѣ на главната квартира да се испрацатъ благоврѣменно, и всичко щѣше да се изврши безъ голѣмо затруднение. Впрочемъ знаемъ, че отдѣлнитѣ офицери си правятъ често собствени съкращения, съ които си служатъ при приеманието на заповѣдитѣ. Нѣ тѣзи собствени съкращения отъ друго не могатъ да се четятъ, а ако би да се стенографираше споредъ една обще извѣстна и распространена система, тогава ще може да ги чете веѣки другъ, който познава тази система.

Въ заключение нека припомнимъ още единъ исторически фактъ. Извѣето е, че Наполеонъ I диктуваше при своитѣ военни походи почти катадневно различни наставления и прикази за отдѣлнитѣ части на войската на четири писари същеврѣменно, и то на веѣки единъ отъ тѣхъ друго нѣщо. Да развивашъ своитѣ мисли въ четири различни посоки същеврѣменно, това е възможно може би само за единъ Наполеонъ, а по малко надарени личности не ще могатъ да извршятъ таково нѣщо. Нѣ и за неговий духъ бѣше това едно напращение, което го исхаби прѣждеврѣменно. Колко благодаренъ щѣше да е Наполеонъ отъ единъ стенографъ, които да му е далъ възможность да свърша работата си въ същото врѣме, както съ четиритѣ негови писари, а при това щѣше неговата умствена дѣятельность да е напргнкта само въ една опрѣдѣлена посока.

Както историята има за задача, да прѣдаде забѣлѣжителнитѣ събития въ врѣмененъ порѣдъкъ и въ прагматическа свръзка на бждѣщето поколение, така също е и задачата на военната история, да забѣлѣжи въ анализѣ си не само важнитѣ военни събития, нѣ и да прѣдава и обмислюва причинитѣ и слѣдствията имъ. Разбира се само отъ себе, че при това историческата критика трѣбва да различава вѣрното отъ кривото, и по тая причина да внимава да открие най-чиститѣ извори, ако иска да ищелни своята задача, и чрѣзъ туй да стане

учителка на челоуѣчеството. Повече отъ всеко друго искусство намира се стенографията въ службата на истината, и сжщата служба може да я върши въ голѣмъ размѣръ тоже при военната история.

Каква важностъ иматъ въ войната телеграфитѣ и телефонитѣ, това е обще извѣстно. А колко може да послужи стенографията за улеснение и за ускорение на работата при този апарати, за това говорихме вече въ друга статия (телефонътъ и стенографията); нъ тукъ ще прибавимъ още мнението на майоръ Гаккъ по този въпросъ.

Ако сравняваме бързината на съобщаванieto чрѣзъ телефона съ оная на телеграфа, то послѣдний начинъ ни се вижда твърдѣ бавенъ, защото при него става споразумѣванието чрѣзъ едно извънредно бавно писмо, а първий поставя на това мѣсто устното разговоранне. Нъ има въ телефона единъ недостатъкъ: това което се телеграфира, може — като е забѣлѣжено — да послужи при извѣстно обстоятелство като доказателство, а думата прѣдadena чрѣзъ телефона изчезва. Ако би да се забѣлѣзва прѣдadenото чрѣзъ телефона съ обикновенно писмо, тогазъ стойността му се намалява, и телеграфа се прѣдпочита, защото той самичкъ пише. Сжщинекото си значение получава телефона само тогазъ, когато думитѣ, които се прѣдаватъ чрѣзъ него, се забѣлѣзватъ тѣкмо тѣй бързо, както се говорятъ, а срѣдството за това е стенографията. Безъ нея телефонътъ и въ военната служба има слабо значение; нъ съединенъ съ стенографията може да остави далечъ надирѣ дѣйствието на телеграфа. Освенъ това телеграфътъ се нуждае отъ техническо образование хора, за да се настани и запази въ редъ, и при това трѣбватъ особено пригтовени чиновници, за да могатъ да работятъ съ него. Телефонътъ обаче прави всичкитѣ тия лица излишни, и за това той лесно става общо достъпенъ. Нужно е обаче, щото приемницитѣ на думитѣ, които се прѣнасятъ чрѣзъ телефона да знаятъ стенографията. Това ще докажемъ само чрѣзъ нѣколко примѣри.

Да си прѣдставимъ, че единъ командантъ е съединенъ съ повече други чрѣзъ телефони. Отъ всичкитѣ страни пристигватъ распоредания, които си често пакти противоречатъ, и за туй трѣбва да се испитва вѣроятността имъ и да се даджтъ вѣрни картини на общото положение чрѣзъ сравнение. Може ли да стане това, ако се чухъ всичкитѣ тѣзи распоредания само на бързо чрѣзъ телефона? — Никакъ. Това е възможно само, ако пристигналото распоредание се забѣлѣжи. Другъ примѣръ: приказитѣ се испращатъ чрѣзъ телефона. Може ли тълкуванието на такива прикази да се прѣдостави на единъ случайно стоящъ при телефона? Или трѣбва да се диктува чрѣзъ телефона пакъ толкова полека, щото да може да се забѣлѣжи

отъ слушателятъ съ обикновенно писмо. Значи, както и да погледнемъ на работата, то на всекъждѣ се появява съ строга необходимостъ: телефонътъ безъ стенография за военната работа има едно съвѣмъ слабо значение; нъ телефонътъ съединенъ съ стенография дава за резултатъ извънредни успѣхи.

Ако и да се доказа значението на стенографията въ военнитѣ работи вече достатъчно, споредъ нашето мнѣние, нъ не ще бжде излишно, да си припомнимъ още нѣкои други възможности за полѣзното употрѣбление на стенографията въ армията. За това ще цитираме нѣкои откъслечи отъ съчинението: „Стенографията въ германската военна служба“ отъ единъ офицеринъ. Тамъ срѣщаме на стр. 8 и 9 слѣдующето:

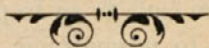
„Спестението на врѣмето чрѣзъ стенографията ще и опрѣдѣли една важна роль при прѣнасяние на съобщенията чрѣзъ балони, гълъби, кучета и пр. Отъ първитѣ двѣ срѣдства въсползувахъ се Французитѣ въ войната въ 1870—71 г. съ голѣми успѣхи, за да доведжтъ въ сношение обсаденый отъ главний германски гарнизонъ градъ съ сѣдалището на управлението на народната защита въ Туръ. 64 балона натоварени съ пжтници, писма, гълъби, разни микроскопически апарати за намалението на депешитѣ пуснахъ се отъ Парижъ. На 12-й октомври 1870 г. пусна се отъ тамъ балона „Уешингтънъ“ съ 3 гургулицы, 25 гълъба и 300 кгр. писма. Послѣдното тегло отговаря приблизително на 18000 писма, които ако да бѣхъ написани стенографически при същото съдържание, щѣхъ да даджтъ $\frac{1}{4}$ или $\frac{1}{6}$ отъ теглото, и за това би било възможно да се испращатъ 4—5 пжти повече писма, или да се притурятъ 200 кгр. отъ другъ баластъ. Ако ли щѣхъ да направятъ по-малки балони, каквито би били достатъчни за писмата, писани стенографически, то би могълъ водородовий газъ да се надали съ 200 или свѣтливий газъ съ 400 кубически метра.“

„Единъ гълъбъ може да носи 18 кожици отъ колодиумъ, всека на голѣмина 14-квадратни см. съ съвокупна тяжестъ 95 гр. Върху една такава кожица може, ако се намали 15 пжти по фотографически начинъ, да се фиксира писмото отъ една книга, която мѣри 210 квадр. см.; и така единъ гълъбъ може да носи написано съдържанието на една страница, която мѣри 3.780 квадр. см. = 5 голѣми страници. Ако ли се употрѣби стенографията, може съ единъ гълъбъ да се испрати съдържанието на 20—25 страници обикновенно писмо. Можемъ да си прѣдставимъ, какво значение има още стенографията, ако вземемъ прѣдъ видъ, че чрѣзъ врѣмето на обсадата на Парижъ

се испратиха 115.000 служебни и до единъ милионъ частни депешни съ гълъби.“

Най-сетнѣ стенографията може да се употрѣби и въ службата на хуманността та твърдѣ хубаво въ военни врѣмена. Мнозина лежатъ тежко ранени на бойното поле или въ лазарета, и смъртта е като спасителъ, който ще тури край на мъжитѣ, ако би раненитѣ да нѣматъ грижа за тѣхнитѣ си, живущи далечъ отъ полето на сражението; тѣ би искали това или онова да имъ извѣстятъ, нѣ не могатъ вече да пишжтъ; едвамъ още съ слабъ гласъ изговарятъ отдѣлни думи. Ако би да знае единъ умирающъ войникъ, че и тѣзи прѣкъснати прѣдложения се забѣлѣзвѣтъ отъ нѣкой санитаренъ войникъ или отъ военний свѣщенникъ и че ще се испратятъ въ родното му мѣсто, тогава още при умирање то му щѣше да освѣтлява една слаба усмивка неговото лице, намѣсто да го затъмнява мрачна сериозность.

Нѣ стигатъ тѣзи забѣлѣжки казани за прѣимувствата, които може да даде стенографията на армията. Ако би да искаме да продължаваме нашитѣ размисления даже до безкрайность, то пакъ не би могли да искажемъ всичко. Кой би могълъ да прѣдскаже всичкитѣ промѣнения, които има за слѣдствие въведението на новитѣ оружия, употреблението на желѣзницитѣ и телеграфитѣ за военнитѣ прѣдприятія. — Както това не бѣше възможно при тия нововъведения, сжщо така не може съ пророческо око още отъ сега всичко да се прѣдвижда, като какво влияние ще има употреблението на стенографията въ армитѣ въ всѣко едно отношение. Поетътъ Шиллеръ казва, че лошото трѣбва постоянно да ражда лошо; по подобенъ начинъ и една добра мисль става майка на една нова, а бжджщитѣ поколения искатъ тоже да иматъ нѣщо за размислявание и за дѣйствиение.

O početku i razvitku stenografije u Hrvatskoj.

(Stenogram nalazi se na str. 44. priloga)

III.

Drugi je radnik na polju hrvatske stenografije prof. Franjo Magdić. God. 1863. poče on predavati stenografiju na zagrebačkoj realci, u čem ga je velikom revnosti podupirao njegov bivši drug i zemljak, sada u Vranskom (blizu Celja) umirovljeni ravnatelj Viktor Lipež. Slije-

deće godine izdade Magdić u izvješću zagrebačke realke radnju: «Prilagodjenje Gabelsbergerova stenografičkoga sustava hrvatskomu jeziku», kod koje imade i opet Lipež svoj dio.

Primjenjući Magdić njemački Gabelsbergerov stenografski sustav hrvatskomu jeziku, imao je — kao i Vinković — na umu i ostale Jugoslavene. U predgovoru na ime veli: «Da se i kod nas Slavena na jugu zametne klica umjetnosti Gabelsbergerovoj, upotrebi pisac ovu zgodu, da svoju radnju na stenografičkom polju našincem pripoci.» — Riječi «Slaveni na jugu» i «našincem» značajni su još ostatak ilirskoga duha, kojega je tako brzo nestalo a š njim i one sloge i težnje za jedinstvom, bez koje nam nema spasa. Koljemo se na političkom polju upravo nedostojno, a nijesmo ni na književnom složni. Pustimo drugo a pogledajmo samo na stenografiju.

Daničić je rekao, da je hrvatski i srpski jezik jedan jezik. Što je onda prirodnije od toga, da imadu Srbi i Hrvati i jednu stenografiju! Tomu ipak nije tako. Oni se razlikuju u stenografiji — ma da su jedni i drugi prihvatili isti (Gabelsbergerov) sustav — kako se i običnim pismom razlikuju. Podjimo dalje. Čitajte prvi tečaj Bleiweisovih «Novica» i «Novice» današnje i sami morat ćete priznati, da je nevjerojatno, koli silno se slovenski jezik približio hrvatskomu. Ali u istom omjeru, u kojem se ova dva jezika međusobno približuju, razilaze se stenografija hrvatska po Magdiću od stenografije slovenske. Dapače današnja je slovenska stenografija bliža Magdićevoj hrvatskoj stenografiji od godine 1864. nego li Magdićevoj od godine 1895.! — Što više, veća je razlika između Magdićeve hrvatske stenografije i stenografije slovenske, nego li između stenografije bugarske i slovenske! — Dotle eto dotjerasmo u našim separatističkim težnjama: hrvatski i slovenski jezik slični su — njihove stenografije različne; bugarski i slovenski jezik različni su — njihove stenografije slične. Mnogomu činit će se to paradokсно, pa ipak je tako.

Kad smo već pali u to posmatranje stenografskoga separatizma kod Slavena na jugu, pojdimo još korak dalje i vidjet ćemo, da se hrvatska stenografija — kako ju uči Magdić — sve više i više udalčuje i od ostalih slavenskih stenografija, i to u takim stvarima, gdje toga ne bi trebalo. Evo za sada samo jedan dokaz.

Hynek Jakub Heger izdade uz pripomoć Šafařika i Šumovskoga godine 1848. «Kurze Anleitung zur Steno-Tachygraphie für die vier slavischen Hauptsprachen.» U tom djelu imade Heger za slavensku glasovnu skupinu *nj* isti znak, koji imade njemačka stenografija za *ng*. Taj su Hegerov znak za *nj* napustili svi Slaveni, a prihvatili onaj, kojim njem. stenografija izražava *ein*, samo se on nalazi još u hrvatskoj Magdićevoj stenografiji! — Česi nehtjedoše Hegerova znaka za *nj* niti u prvo iz-

danje svoga «Těsnopisa» od god. 1863. primiti! — Rusi, Poljaci i Srbi nemaju toga znaka za *nj*, kako sam to već u «Hrv. učitelju» od g. 1881. str. 330 i sl. dokazao. A danas vëlim, da ga ni Slovaci poprimili nijesu.*) — Eto sve su slavenske stenografije složne u znaku za slaven. skom jeziku tako karakterističnu glasovnu skupinu *nj*, samo se mi Hrvati razlikujemo, jer tako hoće Magdić. — I. Kršnjavi u svojoj razpravi «Nešto o našem brzopisu» u programu osječke gimnazije od god. 1865. osudjuje Magdićev *nj*, a plaidira za isti znak, koji imadu i ostali Slaveni. Magdić brani svoj znak za *nj* vokalizacijom. Ali *nj* treba ne samo u hrvatskoj, već i u svim ostalim slavenskim stenografijama vokalizovati, jer je to taka glasovna skupina, koja se uz same konzonante apsolutno ne bi mogla izgovarati. Pa ako mogu svoj *nj* vokalizovati Česi, Poljaci, Rusi, Slovaci, Slovenci, Bugari i Srbi, onda ćemo valjda i mi Hrvati moći isti taj znak vokalizovati!

Neka mi se oprostí ova mala digresija, na koju su me nužno navele one riječi Magdićeve u predgovoru njegove radnje. Učinio sam to tim radije, jer želim, da u stenografiji, koliko je samo moguće, budu složni Slaveni na jugu, kojih se «narječja mogu držati za jednu grupu»**) i da ostanu u onim točkama, koje su im zajedničke s ostalim Slavenima, š njima solidarni. Da je pako to moguće, najjasnije dokazuje «vëdecky sbor těsnopisni,» koji si je postavio za zadaću pitanje o opće slavenskoj stenografiji. (Nastavit će se.)

Samoznaki in okrajšave v slovenski stenografiji.

(Spisal prof. Fr. Novak v letnem poročilu c. kr. gimnazije v Rudolfovem, 1894.)

Zbirka samoznakov in okrajšav, urejena po g. prof. Novaku, objema 1842 besedic po abecednem redu na 14 straneh velike osmerke. To dokazuje da je g. pisatelj temeljito proučeval to važno poglavje v stenografiji, ter da je marljivo obdeloval dotično gradivo.

V predgovoru veli g. pisatelj: «V korespondenčnem pismu je pisava samoznakov, njih sestav in izpeljav obligatorična, ne pa pisava drugih okrajšav». Razgledali si bodemo torej pred vsem njegove samoznake, katerih pisava je obligatorična, ter jih primerjali sè samoznaki,

*) Letopis Matice Slovenske, 1868. str. 58. Slovensky tesnopis od E. Černeho i Priloha ku čl. Slov. tesnopis.

**) Jagić, Arhiv za slav. filologiju XVII. knj. I. i II. dio str. 73.

kakor so natisnjeni na str. 13 in 14. naše «Slovenske stenografije», katera je po visokej vladi avstrijskej potrjena kot učna knjiga za srednje šole na Slovenskem. Razume se, da je vsled tega merodajna pisava samoznakov v naši knjigi, katere se večinoma tudi g. prof. Novak drži; a tam kjer svetuje drug način pisanja samoznakov, podpira svoje mnenje v predgovoru s citati iz hrvatske in česke stenografije ter se skušnjami iz lastne prakse. Naj nam bode dovoljeno svoje nazore o posameznih Novakovih samoznakih izjaviti.

Za besedo Avstrija imeli smo v prvih izdajah tudi mi samoznak *au*; a ker nam ta znak rabi v bolgarski (in nja simbol tudi v slovenski) stenografiji za *ж* in *ъ*, opustili smo to siglo, ter jo zamenjali z *av*. Tako smo zadovoljili zahtevam točnosti, ako tudi prizavamo da je nekoliko v kvar brzotečnosti. A prvo je po mnenju istih stenografov, na katere se g. N. sklicuje v opravljanje svojega samoznaka, važneje kot poslednje. — Samoznak za besedo *človek* (*čv*) pač ni treba promenjovati, ker se istega drži večina drugih slavjanskih stenografov; a *čl* je dobra okrajšana za *član*. Ker se konzonancija *čl* le s tesnim sopostavljanjem izraziti more, lahko se v brzini napiše *čel**) ali *čelo*. Namesto da bi se torej v stenografskem pismu Slavjani zblíževali, se na tak način še bolj oddaljujemo. — Kar se tiče samoznaka za kateri-a-o, je res da rabi Čehom samo *r* nad črto; jaz pa sem rabil ta znak za *more* (dosledno, ker imam *ra* za *mora*). Čehi teh glagolnih oblik z *r* nemajo, nego imajo: *mohu*, *musím*. Tako v njihovem jeziku ne more nastati zamena samoznakov za obliki *mora* in *katera*. A v slovenščini bi se to lahko zgodilo, za to sem še predstavil *t* pred *r*. To nij niti malo v kvar brzotečnosti, ker roka se mora od črte tako v tej posoki podigniti, kakor se piše *t*, vse ravno da-li napravi tanko črto, ki je svojstvena temu znaku, ali ne. Ako pa g. prof. N. misli «da se zamene samoznakov za obliki *katera* in *mora* nij bati, ker pred oziralnim zaimkom stavimo vejico», to ne velja sploh za vse jezike; n. pr. v bolgarskem pismu v tem slučaju ne rabimo vejice, kakor tudi ne v francoskem (z malimi izjemami), niti je tu potrebna v slovenskem stenogramu.

V oblikah pomožnika *sem* sva si z g. prof. N. soglasna, izimši obliko za 3 os. mn., katero on označuje s končnikom *o*, jaz pa s prednikom *s*. Isto *o* mi rabi v bolgarski in hrv.-srbski stenografiji za *može*; a samoznak *s* je kot prednik isto tako v slovenski obliki *so* kakor v hrv. *su*, srbski *cy* in bolg. *сх*. Ako se more pri tako važni in često rabljeni glagolni obliki lahko ohraniti jedinstvo, zakaj bi se cepili na tri različne samoznake: *o*, *u* (*y*), *ж*?

*) V bolgarščini pa to znači *čital*.

G. prof. Novak je prijatelj krajšanju s prednikom, zarad česar je skrojil samoznak *čl* za *človek*. Zakaj mu se pa pri *treba* ne dopada prednik *tr*, ampak krajša — kakor pravi — «dosledno» s končnikom *ba*. Kakšna je ta doslednost?

Da je opustil samoznak za obliko *čem*, to bi lakše razumeli, kakor pa to, da hoče opustiti tudi samoznak *dober*. Ta beseda se v vsakem slavjanskem narečju tolikrat nahaja, da jo treba okrajševati; a druga okrajšava razven *br* nij lahko mogoča. Razven tega imamo od te besede raznih izpeljav in sestav n. pr. dobrotnik, dobrotvor, dobrotljiv, dobrosrčen itd., kjer nam isti samoznak dobro služi.

Ako je g. prof. Novak v soglasju z nekimi drugimi strokovnjaki tega mnenja, da se *zakon* in *paragraf* prištevata med samoznake debatnega pisma, mu nečemo oporekati. A ker se vendar tudi v navadnem govoru često sreča jedna kot druga beseda, mislili smo, da ne škodi, ako se že v korespondenčnem pismu omeni.

G. prof. N. piše na str. 4. svojega predgovora: «*Črez* in *čez*» označim s črko *č* in prepustim stenografu brati to ali ono obliko». To svobodo bi mu lahko pustili, ako ne bi imela slovenščina besedico *če*; a tako postane «svoboda preširoka» in bati se je pomote ali zamene. A *brez* označuje z *br*; zakaj ne dosledno tudi *črez* s *čr*?

O samoznakih *po* in *pod* govoril sem že v poslednjem broju, pišoč o Magdičevih samoznakih. — Kračenje oblik *se*, *sebe*, *sebi*, *seboj* se mi zarad tega ne zdi potrebno, ker se dado celó gladko in lahko izpisati.

Zdaj pa še nekoliko besed o okrajšava h. Pri teh se ravna g. prof. N. deloma po Magdiču, deloma po naši «Slovenski stenografiji». Izpuščanje črke *h* v besedah: *nihče*, *slchern* (prim. v nemškeji stenografiji obliki za *welcher* in *solcher*) je umestno; isto tako izpuščanje *š* v besedah kakor: *kakošen*, *kolikošen*, *nekakošen*, *takošen* itd. A da bi se izpuščal zlog *oj* pri svojilnih zaimkih: *svoj*, *tvoj* in deloma tudi *maj*, to je celó nepotrebno, prvič zarad tega, ker se s tem nič ne pridobi glede brzotečnosti, a drugič, ker bi lahko nastala zmena n. pr. med slovenskem *svoj-a-e* in hrv.-srbskim: *sav*, *sva*, *sve*. A na ta način stenografsko pismo gotovo ne bi olajševalo sporazumljenje med najbližnjimi brati, nego bi ga oviralo. In ker se stenografija po pravici imenuje pismo prihodnjosti, bila bi ta — kakor tudi mnoge druge separatistične novotarije v hrvatski kakor slovenski stenografiji — le ovira sporazumljenju v prihod no sti.

Glede oblik: *njegov*, *njen*, *njihov*, *njim*, *nje* (*je*) itd. smo z g. prof. Novakom popolnoma soglasni. Samo imamo grajati okrajšavi za *noben* in *nobenkrat*, kateri piše: *neben* in *nebenkrat*, ko se vendar o isto tako lahko izrazi za *n*-om kakor *e*. Ako misli g. prof. N., kot dober slo-

vensk jezikoslovec, da «oziralne zaimke in prislove lahko nadomestujemo z vprašalnimi», mu ne bomo ugovarjali.

Praktična je razdelitev, katero rabi g. profesor pri členicah in prislovih. Da ne krajša posameznih oblik za sebe, deli jih na šest skupin ter krajša po jednotnem pravilu v vsakej skupini. Po načelu smo ž njim soglasni, a o posameznih kraticah bi imeli nekatere pomisleke; n. pr. da ostanejo pri členicah na *-aj* in *-ar* ti končaji neoznačeni, velja le tedaj, ako se s tim izpuščanjem kaj pridobi: *zmiraj* — *zmer*, *skoraj* — *skor* (*ska*). A pri *zdaj*, *spredaj* se gotovo nič ne pridobi, ako se izpusti na kraju tista tanka črtica (znak za *j*), ki se tako rekoč tudi nehote izpiše. Isto tako se ob jednom lahko izpiše samoglasnik *a* v besedah: *da*, *menda*, *seveda*, *jedva* itd., ter *i* v oblikah *koli*, *li*, *mi*, *si*. Podobne okrajšave sem že kritikoval pri Magdićevih samoznakih.

Členice s postranskimi oblikami krajša g. prof. Novak tako, da si izbere jedno in sicer najprostejšo izmed postranskih oblik, ter jo krajša po obćih pravilih. Tako n. pr. označuje: *zopet*, *opet* in *spet* s končnikom *et*, ter prepusti stenografu čitati to ali ono obliko. To načelo je gotovo v prospeh vzajemnosti na polju slavjanskih stenografij; a onim, ki celó hočejo, da bode pismo točneje od jezika in da se označuje vsaka «nuanca», seveda ne bo ugajalo. Večinoma krajša g. prof. Novak takošne členice s prednikom; n. pr. piše *zm* in čita *zmer*, *zmerom*, *zmeraj*, *zmirom*, *zmiraj*; ali pa piše *sr* in čita; *sred*, *sredi* itd. Ta način krajšanja se nam zdi posebno spreten.

K okrajšavam se prištevalo tudi zveze (monogrami), katerih je g. prof. Novak precej nabral in v to zbirko sprejel. Podobne monograme sestavil in priobčil je tudi po našej «Hrvatskej stenografiji» v teč. V. našega lista Janko Tuškan, odličen učenec prof. Vambergerja v Karlovcu po navodu svojega izvrstnega učitelja. Oboji se nam jako dopadajo, in radi priznavamo, da se, kakor piše g. prof. Novak, «brzost pisavi izdatno pospeši, ako po vzgledu novejših českich in nemških strokovnjakov vkupaj pišemo členice združene z drugimi členicami ali z zaimki ali z glagoli».

V obće pa vidimo iz celega Novakovega članka «Samoznaki in okrajšave v slovenski stenografiji», da se učeni pisatelj resno peča s to stroko, ter da je dobro proučil ne samo izvoren sestav Gabelsbergerjev, nego tudi razne njegove prevode na slavjanske jezike, tako da smemo pričakovati od njega še marsikateri zanimiv in poučen prinos k slovenski stenografiji. Ker na tem polju še pomanjkuje resnih in sposobnih delavcev in pisateljev, za to se posebno veselimo, da stopa v naš krog g. prof. Novak, kateri ima te lastnosti v višej meri, ter mu želimo najljepših uspehov pri njegovem delovanju.

A. B.

Hrvatska stenografija

po sustavu Gabelsbergovu napisao Stanko Miholić, profesor u kr. vel. gimnaziji vinkovačkoj, saborski brzopisac i stručni ispitatelj povjerenstva za polaganje ispita iz stenografije. U Zagrebu 1894. Nakladom kr. sveučilišne knjižare Franje Suppana (Rob. Ferd. Auer.) Litografija Jul. Hühna u Zagrebu.

(Svršetak.)

§ 9. Prva je točka nerazumljiva. Kako može pred *i* biti pisme malo ili srednje pred srednjim ili dugim? To je nemoguće. Mjesto ove i treće točke bolje bi bilo, da se rekne: «Dolazi li *i* u prvom slogu riječi, stavlja se u visinu suglasnik pred ili iza *i*, prema tome, koji je manji. Inače se uvijek stavlja suglasnik iza *i*». Kada se ispisuje *i* svojim tankim znakom, kako se izrazuje na početku riječi, nije nigdje spomenuto. U stenografovanom dijelu koja je razlika medju *i* na početku riječi i medju tankim *j*? U riječima: *ime, iver, inje, Ivan . . . .* označeno je *i* isto tako, kao *j* u § 5 u: *jedek, jede*. Koja dakle razlika? — Kako su izražena *o* u *kolorit*, a gdje je krajnje *i* u *nasititi, nakititi*; kako je napisano *nakititi*, kako «*lav, neimanje?*»

§ 10. Kako se označuju vokali poslije *ur*, nije spomenuto. Isto tako nije rečeno, kad se ispisuje *u* svojim znakom. Nadalje nigdje nije spomenuto, da se *ur* i dočetak glagolskoga prislova sadašnjosti može s istim konzonantima sažeti, s kojima i *u*. Trebalo bi takodjer spomenuti nešto o riječima, kakve su na pr. *licu, lipu, migu, kipu . . . .* U ovakovim naime riječima, gdje bi se na istom pismenu morao izraziti *i* i *u*, ispisuje se *u* svojim znakom, ako se neda sažimanjem izraziti — U stenografovanom dijelu u riječi *buhu* nije nijedno *u* izraženo: a kako je stenografovana riječ *ne najede?*

§ 11. Ovaj paragraf bilo bi bolje, da je došao na red istom iza konzonancije, naime onda, kad već učenik znade, s kojim se suglasnicima može *r* neposredno spojiti, a s kojima ne. Ako se *r* ne da neposredno spojiti sa oba suglasnika, medju kojima dolazi, označuje se skrštanjem tih konzonanata. Tako je učinio i g. Magdić u svojoj nauci u «Stenografu».*) U stenografovanom dijelu u riječi *srtati* zašto je ispušteno *a*, dok se istom u § 18. govori o izostavljanju samoglasnika.

§ 12. Na kome se od vezanih suglasnika označuje *o* i s kojim se sažima *u* nije spomenuto, a nužno je, da se znade.

§ 13. Kako je *nj* nespretno za spajanje, vidi se v skupu *žnj*. Siromašno *žnj* kako izgleda! Za skup *št* bolje je reći, da je postao od *čt* nego da je *š* izvrnuto. Za *sv* su dva znaka: jedan je postao sažimanjem, a drugi vezanjem. Kad se ima koji znak upotrebljavati, nije spomenuto. — U stenografovanom dijelu slabo je izraženo *kr*. U riječima:

*) O tome govorili smo već u br. 2. str. 25 i u br. 4. str. 61.

brid, knjiga, komšinica . . . je li razmjerno veliko *d, g, c* prema ostalim srednjim pismenima? U mnogim je riječima (gotovo po svoj knjizi) *i* na kraju riječi veliko kao tanko *j*. Koja onda razlika medju *i* i *j*.

§ 14. U stenografovanom dijelu u riječima: *brav, kruhom*, kako može *g*. Miholić rabiti neposredno spajanje, kad se o ovom istom u § 17. govori. Čemu su nespretni znakovi za *tv* i *hv*, u točki *c*, kad su za ove skupove sasvim dobri znakovi u točki *b* spomenuti. Znak za *hm* i za *hv* u točki *c* gotovo je isti. Ja mislim, da bi trebalo, da se je spomenulo, kako se može i kako se mora pisati: *set* i *st*, *sta* i *sat*, *sot* i *sto*, *sut* i *stu*, *sit* i *sti*, jer u označivanju toga mnogi je nesiguran te mnogo griješi. Tako n. pr. drugačije je napisano *stu* u *stup* i *studen* a drugačije u *čistu*. Kako je označena riječ *nebojišu*? Gdje je *ji* i *u*? Zlo su napisane i riječi: *molitva, glavobolje, digni*.

§ 15. Znaci za *zdr* i *ždr* više su slični znakovom za *zvr* i *žvr*. Znak za *stv* morao bi sastojati od *s* i *tv*, a ne od *sv* i *t*, kako to izgleda kod *g*. Miholića. Rado bi znao, kako je postala sigla za *vazda*. Odakle dolazi u nju *sv*? Gdje je *o* u *spanuo*, gdje je *i* u *oglasiti*? Kako je *z* spretno pisme, vidi se u stenografovanim riječima: *mnozi, rozi*, gdje je *zi* sasvim slično *dr*.

§ 16. U ovom je paragrafu mogao spomenuti *g*. Miholić, da se *j* u dočetu glagolskog prislova sadašnjosti ispušta.

§ 17. U stenografovanom dijelu kakova je razlika medju *hav* u *mlohav* i medju *ham* u *Muhamed*? Tu nema nikakve razlike. U riječi *gotove* vidi se i *hv* i *hm* i *gt*. Koje je od ovih pravo, treba pogadjati. Da se *v* može prebaciti, nije nigdje spomenuto. Zašto ga dakle prebacuje *g*. Miholić u riječi *gotove, iznovice*? (§ 29.). Kako se je *g*. Miholić držao onog, što je prije spomenuo, vidi se iz sljedećeg: U § 14. d.) spomenuo je, da se *n* navlači u *g, z* . . ., a u § 23. u riječi *izagnati, neznam*, u § 26. *mogne, nezna* itd. ne drži se toga. U § 14. spomenuto je, da se *r* naslanja na *c, t* . . ., a u § 26. u riječi *Hercegovina, hartije*, u § 32. *Hercegovac* nije učinjeno prema § 34. — Več na str. 15. drugačija je sigla za *njihov* nego na st. 13. Na str. 15. uvidio je *g*. Miholić da prije spomenuta sigla nije vrlo zgodna, pa ju je zamjenio drugom, dobrom siglom.

§ 18. Kako je označena riječ *sprema*? Gdje je u njoj *pre*? U riječi *pljevu* nije označeno *u*.

§ 21. Oni oblici zamjenica, koji se ništa ne prikraćuju, čemu se medju pokraćenim navadjaju. Na njihovom mjestu moglo se je što važnije spomenuti. U stenografovanom dijelu u riječi *nikoji, -a, -e* zar se ne može *k* staviti u visinu, zar se *i* mora svojim znakom izraziti?

§ 23. Ako je vrijeme ili način označen pomoćnim glagolom ili kojom drugom riječi, ispuštaju se nastavci. Ovog nije spomenuo g. Miholić, a vrlo je važno. Prema ovome ispuštaju se nastavci u riječi: *kup (uju), kup (im)* na str. 28. u 14. redku odozgo, *uzajm (im)* u istoj izrezi, *vod (io)* na str. 31. u 2. redku odozda, *sljed (ila)* na str. 32. u 4. redku odozgo, u § 45. u *oplak (uju)*, u § 46. u *izum (io), rod (ili), poljub (iti), cjeliv (ati)*, a § 47. u *žel (iti)*, i u mnogim drugim riječima.

§ 24. U stenografovanom dijelu izpuštene so pokrate za: *bješe mi bjesmo, vi bješte, oni, one, ona*. Kakva je razlika medju *bili ste* i *bile ste*? Zgodnija bi bila pokrata za *biti it* nad redicom; za kratice pomoćnih glagola su najzgodniji dočetni glasovi.

Velika je pogreška, što g. Miholić nigdje nije spomenuo, u čem se razlikuje pokrata *su* od *ću*. Lako ju nije opaziti.

§ 25. Kako su postale sigle za *šćah, šćaše, šćasmo, šćaste, šćahu*? Kako može *sea* bilo na ili nad redicom, označivati *šća*? Na str. 22. u 10. redku odozdo riječ *je* nije glagol već zamjenica.

§ 28. Vrlo je nespretna sigla za *krosred*. Za *pri* zgodnija bi bila pokrata, koja služi za *pod*, jer *pri* kao predložna slova dolazi mnogo više nego *pod*, i izgovor je od *pri* oštar, a od *pod* više obao. Za *pod* ne bi trebalo pokrate. Jer je ova pokrata (koja služi za *pod*) vrlo zgodna, uzeše ju Nijemci za vrlo često dolazeći *ge*. Mi bi ju mogli rabiti dakle za *pri*, kao i drugi Slaveni.

§ 31. Odakle je postala sigla *već*. Zgodnija bi bila pokrata samo *v* na redici, jer se laglje spaja s drugim riječima. Na pr. u spojenjima: *već više, već više puta, već on'la, kad već . . .*“ Kod sigala: *i to tako, kad je tome tako*, zašto se ne spaja *t* od *tako* sa predidućim dijelom pokrate?

§ 33. Čemu dijeli g. Miholić predstavke u spojive i nespojive, a ove u pomične i nepomične? Ta je razdioba sasvim suvišna. Mjesto cijelog odsjeka moglo se je ovo reći: «U složenim riječima vežu se predstavec i spajaju s osnovom ondje, gdje ona počinje. Od toga se pravila odstupa . . . nejasnoća ili dvoličnost». Bolje bi bilo, da se je na mjesto svih onih predloga, prislova, veznika i predstavaka, koji nisu ništa pokraćeni, reklo što god o tobožnim dvoglasnicima. Otkuda će naučiti početnik, kako se označuje *au, ou, eu*, kad se *eu* u *neugodan* (str. 26.) i *neugodnim* (§ 43.) drugačije označuje nego u *neuk, neuman, neuljudan* (§ 33.). Po kojem je pravilu označeno *au* u *naužiti* (str. 27)?

§ 35. Znak, kojim se označuje *hv* i *hm*, služi kao pokrata za *njihov* i za *hetero*. Što se sve još ne bi moglo označiti tim znakom?

§ 36. U ovom su se paragrafu mogle navesti kratice i za imena dana i za krsna imena, koja su običnija. -- U stenografovanom dijelu

na str. 29. u 7. redku odozgo, kako je označen *i*? Svaki će ono pročitati *pod*. Na istoj strani u 4. redku odozdo kako je stenografovana riječ: *vlaha*? *Vlih* (velikih) nije isto što i *vlah*.

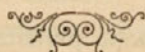
§ 37. Po mom mnjenju zgodnije bi bilo, da razlikujemo: kraćenje početkom, sredinom, koncem, mješovito i logično, jer se tako odmah kaže, što se uzimlje za pokratu, dočim nije točno označeno, kako se krati, kad se veli «kraćenje osnovom ili kraćenje oblikom», jer se kod kraćenja osnovom ne uzimlje za pokratu; cijela osnova, već samo ili samoglas iz sredine ili početak ili dočetak osnove, niti kod kraćenja oblikom samo oblik riječi. — Druga točka na str. 37. sasvim je suvišna jer je sadržana u trećem odsjeku na str. 36.

§ 38. Kaže se u točki a), da se *ije* (*je*) naznačuje kosim *e*. Ja bi rekao, da se ne naznačuje kosim *e*, već tankim *j*. Kako je točno provedena u § 1. točka 4. d), vidi se iz sljedećeg: Na spomenutom mjestu rečeno je, da *a* na početku riječi gubi prednju spojnicu, a u § 16. u riječi *Azija*, § 38. *Amerika*, § 40. *Africi*, § 42. *Atenjani*, *atlantski*, § 48. *administracija*, *administrativan* ne drži se te točke.

§ 39. U izreci: vesela djeca skaču i pjevaju, ne treba nastavka, kad je poznata osoba i broj. Radi boljeg pregleda dodao bi u ovaj paragraf § 40. i § 43., a u paragraf 42. paragrafe 44. i 45.

§ 48. Uvijek iste sigle! Gotovo iste sigle su napomenute u «Stenografu» i u drugom izdanju Magdićeve stenografije kod debatnog pisma. Kako sam opazio, vrlo malo ima u ovoj knjizi sigla za substantive i adjektive.

Rekavši u kratko o knjizi, napominjem još, da ima prilično dosta štamparskih pogreška. Dobro bi bilo, da su ispravljene. Sl. Dragić.

Стенографически новини. Stenografske viesti.

Stenografske novine. Стенографске вести.

ОТЪ БЪЛГАРИЯ.

— Стенографията изучаватъ, споредъ нашихъ сведения, тая година на различни учебни заведения въ България около 700 ученици. Най-много ги има въ Пловдивъ и София.

— Въ стенографическитъ курсове на пловдивската гимназия бѣхъ записани прѣвъ тая учебна година 170 ученици, и то 125 въ първия (съ пара-

лелка), 45 въ втория курсъ. Както лани, така стана и при края на тая учебна година на 10 юний конкурсъ за надпреварване въ бързописанието. Въ него взехъ участие 36 ученици, отъ които слѣдующитъ показахъ отличенъ успѣхъ и бѣхъ наградени съ медали за въспоминание. Посрѣбрили медали получихъ слѣдующитъ ученици отъ курсъ II: Христаневъ Вѣлю

отъ VI класъ; Баявъ Г., Вацуровъ Л., Гуговъ Д., Недѣлевъ Н. и Каблешковъ Илия отъ V класъ; Капоновъ Яко, Атанасовъ М. и Петровъ В. отъ IV класъ. — Бронсови медали получихъ слѣдующитѣ ученици отъ куръ I: Б. Бочевъ, Ст. Колчевъ и Г. Ринговъ отъ VI кл.; С. Героновъ и Н. Тодоровъ отъ V кл. П. Груевъ, В. Кланковъ, Ст. Тафровъ, П. Торомановъ, П. Чукурлиевъ, Е. Малоловъ, А. Найденовъ, Н. Найденовъ Н. Романо, Н. Атанасовъ, А. Георгиевъ и А. Калебъ отъ IV класъ; П. Недѣлевъ и Г. Стайковъ отъ III класъ.

IZ SLOVENSKIH DEŽEL.

— О «stenografskih venčkah» piše nam prijatelj naše umetnosti iz Štajerskega: Ko je začel l. 1876. «Jugoslavjanski Stenograf» v Zagrebu izhajati, vzbudilo se je med slovenskim dijaštvom veliko zanimanje za slovensko stenografijo. Na gimnazijah in realkah predavala se je — kakor večinoma še zdaj — samo nemška stenografija; a vsakdo je vedel, da bi mu v prihodnjem poklicu kot pravniku, duhovniku ali učitelju trebalo znati slovenski stenografovati. Z nemško stenografijo se je položila teoretična osnova, a praktično mu bode služil prevod iste na slovenski jezik. Da se torej vadijo v slovenski stenografiji, osnovali so si dijaki gimnazije

mariborske, celjske, ljubljanske in novo-meške svoje «stenografske venčke», v katerih so se zbirali po 2—3-krat na teden, ter se učili pod vodstvom najspodobnejega sošolca slovenske stenografije po Bezenškovem prevodu, kakor ga je tačas priobčeval «Jugosl. Stenograf». Te vaje so bile jako koristne in zato so osnovanje stenografskih venčkov ravnatelj dotičnih šol radi dovolili. Škoda, da so ta društva že po dveh ali treh letih zaspala. Ako bi bili «stenografski venčki» nadaljevali svoje delovanje, tedaj bi danes ne bilo toliko pomankanje slovenskih stenografov. Odvetniki in notarji zastoj iščejo uradnikov, ki bi umeli slovenski stenografovati; po sodnijah ni takošnih prevodij, a med duhovniki so redki, ki bi mogli slovenske pridige stenografski bilježiti. Zato pa je skrajni čas, da se spet slovenska mladina resno poprime slovenske stenografije; saj zdaj imamo «Slovensko stenografijo», katero je izdala «Matica Slovenska» v Ljubljani. Naj bi si dijaki spet osnovali «stenografske venčke» po primeru njihovih prednikov (posebno tam, kjer so slovenske paralelke); a višješolci in drugi omikanci, kateri vedó ceniti korist slovenskega stenografovanja, naj bi si osnovali večja «stenografska društva». Nadjamo se, da bo naš glas imel dober odmev v krogih slovenske učeče se mladine.

Отъ странство. Из страного свieta. Из страного света. Из других дежел.

— Въ парижкитѣ висши училища прѣиодава се стенографията въ два курса, единия въ Lycée de Troyes, другия въ Collège Rollin.

— Стенографический конгресъ въ Стокхолмѣ пакъ се отидеши за 1897 год., когато щѣло да стане въ тоя градъ скандинавско иложение.

— Едно дружество въ Нью-Йоркѣ (Anderson Shorthand Typewriter Co.) пусна въ продажба една пишуща машина, която печати не отдѣлни букви,

нѣ цѣли слогае. Тя е приспособена само за английски евикъ. Ако се човѣвъ упражнява съ нея, кава изобретателътъ, може да напише до сто думи въ една минута.

— † O. Gratzmüller, prior Benediktinskega samostana v Augsburgu, slavnoznan veterana na polju Gabelsbergerjeve stenografije, umrl je 17. maja v visoki starosti 71 let. Bil je osebni učenec Gabelsbergerjev ter ima velikih zaslug za razširjevanje naše umetnosti.

Brzopisni listi.

(Kurzschriftliche Blätter.)

Organ «Berlinskega društva za Gabelsbergerjevo stenografijo». Urednik: Kar Hempel, zaprisežen strokovnjak za stenografijo pri berlinskih sodnijah v Charlottenburgul.

Ta časopis, ki izhaja sedaj že osmo leto ter se je udomačil počasi povsod v Gabelsbergerjevi šoli, more se priporočiti zaradi svoje bogate in zanimive vsebine stenografskim krogom, da si ga naročajo.

Nobeden Gabelsbergerski stenograf naj ne zamudi naročiti se na nemške «Brzopisne liste», tim bolj ker je letna naročnina samo 1 marka 50 pfen. (90 kr. ali 2 franka).

Vsi poštni uradi in knjigarne sprejemajo naročnino, a na ogled se dobivajo posamezne številke pri uredništvu ali pa pri knjigarni A. Jacobi & Co. Aachen.

Poprej izišli tečaji znanstvenega centralnega lista za stenografijo in pismenost (Wissenschaftliches Centralblatt für Stenographie und Schriftkunde) pod uredništvom Karla Hempelja, zapriseženega strokovnjaka za stenografijo, so jako prikladni zaradi svoje elegantne oblike za darila in za premije pri brzopisnih konkurzih. V njih se nahajajo izvrstni članki prof. Ferd. Barte, dr. Jul. Braunsa, prof. Antona Bezenška, prof. Syr. Eberle-a, prof. dr. A. Kirchhofferja, nadučitelja Iv. Schoberja itd.

Cene so znatno znižane, kakor sledi:

Wissenschaftliches Centralblatt mit «Einigkeit» und «Vorwärts». Tečaj 1889, elegantno vezan 4 marke.

Wissenschaftliches Centralblatt mit «Einigkeit» und «Vorwärts». Tečaj 1890, elegantno vezan 4 marke.

Wissenschaftliches Centralblatt. Tečaj 1891 (tiskan samo z navadnimi pismenkami) zajedno z «Kurzschriftliche Blätter», broš. 2 marki. eleg. vezan 3 marke.

Kot neobhodno potrebne vsem stenografom priporočamo pa sledeče brošure:

Prinosi k zgodovini stenografije pri Jugoslavjanih. Spomini iz poslednjega poldruega desetletja, spisal prof. Anton Bezenšek v Plovdivu. Z uvodom Karla Hempelja, zapriseženega strokovnjaka za stenografijo. Cena 60 pfen. (75 ctm. ali 35 kr.) Vseučilišča in stenografija. Predavanje predloženo mednarodnemu stenografičnemu kongresu v Chicagu po Karlu Hempelju. Kot uvod nagovor tajnega medicinskega svetnika prof. dr. R. Virhow-a. Cena 30 pfen. (40 ctm. ali 18 kr.)

Te spise je ocenilo izvenredno ugodno vso stenografsko časopisje, brez razlike katerega sestava se drži ta ali oni časopis.

Vsa oglašena dela so dobiti bilo pri izdatelju Karlu Hempelju (Charlottenburg Lützowstrasse 9, I) ali pa pri podpisanej knjigarni.

Naj se blagovoljno naročuje s poštnimi nakaznicami.

A. Jacobi & Co., Aachen.

ЮГОСЛАВЯНСКИ СТЕНОГРАФЪ

JUGOSLAVJANSKI

СТЕНОГРАФЪ

Брой 6 Број.

Година VI. Теџај.

Славјанскій звукѣ.

г хв г ~ н о з

н г х г - н -

н г х /

н г -

г х н - б з ф о н о н

н г х - а з -

н г х /

н г -

д о о - з е,

г х н о з -

н г х /

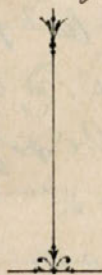
н г -

д б о н г х н о з

н г х о о з -

н г х /

н г -

г -

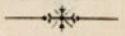
O početku i razvitku stenografije u Hrvatskoj.

III.

e' ser n r b h y 7 m v d - 2'63 k - m h y
 p u v', u l e o' e r a p v r e 9 e - p u, a s e o o b
 v a n y v' y - o d x e a e, i f p u v e n e b f
 x e r y h o b b h", e n n e n y e e -

n y e v x o t h o b b h, e' n, v d n p
 b p' - , v o n e, e - n e n p p' n' p' t x e
 r p' e o x e e s e n a h o n y p' n' - d, " n p'
 " n y p' " l l v' o' g f' p' o' d v' t' b' n' o e, n
 a s - f y t e u r n e n n - n e n d n p' l e n
 . n n n p o y - n e . n e r o n h y -

a l l' n, e' b, a' h n h - f' e n e s
 b e n e v, k, n h y - b' n' t' - n o v n h y, v
 e' n, e' b' p' x o t' b, n, n' n' n' w - y p e -
 b' l' g' l' u o d " n d " " n d " e p - e v' 7 k, e' o n
 n a t' n o n o' n h n y b' - e s' b' n, n o g' 2 h
 y e n n y, v l - h y b' 7 v d e h y' e o - e s' e p' e o h y
 y v d e b h y e 2'64 n v d e e 2'95 - f' d' d' v
 y v d e b h y, h y' e n y h y' e s, e o - e' t' e' e
 y n e o n' p - b, e' h' d' e', b' h y' e, e s - e' h' i
 o', b' h y' e -

По конци главе!
(ој ње ње)

нннннннн,
поппппп-
еонннннн,
нннннннн,
еонннннн,
нннннннн-

нннннннн,
нннннннн-
нннннннн
попппппп-
нн, нннннннн,
нннннннн-

нннннннн,
нннннннн,
нннннннн,
нннннннннн-
нннннннннн
оппппппнн-

нннннннн,
нннннннннн,
нннннннннн,
нннннннннн,
нннннннннн,
нннннннннн-

нннннннннн,
нннннннннн,
нннннннннннн,
нннннннннннн-
нннннннннн,
нннннннннн-

нннннннннн,
нннннннннн,
нннннннннн,
нннннннннн,
нннннннннн,
нннннннннн-

id t ~ 10 y,
 id ~ 10 y y,
 re ~ 10 y y,
 ~ 10 y y ~ 10 y y?,
 l ~ 10 y y ~ 10 y y,
 ~ 10 y y ~ 10 y y.

x ~ 10 y y ~ 10 y y,
 y ~ 10 y y ~ 10 y y,
 ~ 10 y y ~ 10 y y,
 ~ 10 y y ~ 10 y y,
 ~ 10 y y ~ 10 y y,
 ~ 10 y y ~ 10 y y.

Pöstenje veljá.

~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y

~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y

~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y
 ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y ~ 10 y y

† Будомур Кенадобук.

ко мед да о о о о - ко 4 а ' 26 2, 3 б в
ко е о - ко б в ко да м. 2 ф б в г,
Б ко мед.

г м м ' мед, б в, 4 н з е с г,
д з - б в ' ф, 2 н е о з г. б, в, е ' ф,
н е, е о з, н з - с ' г м о г б в, е.
2 4 4 г ' с п. д з б в, н - н п з б в ' н ' н
2 г ' с п. е о з б в ' 4 2 н 2 б, в - д
н з н о с з н з н б в - н с, д е н
н ' е н з г ' н.

н з е ' н з о г ' 2 н, н о г ' г б в г
н, н н з п б ' б, н " е 2 о а г "

н о 31, н г м 2 2 б ' н з н з б
н 2 - 7 -

д е н з б в н з н з, н н н з
н н н з б в н з б в, н з б в н з - г,
н з н з б, е о з н з о г н з н з -

н з о г б в н з б в. 2 г н з б в
е ' 39 ' н з б в. н з б в н з -

(о г ')

Memorapape u advokame. - Stenografiji advetnik.

L -	L -	L -
ad r r f e n -	ad r r f e n -	ad r r f e n -
de n s i d i g l e b	de n s i d i g l e b	de n s i d i g l e b
re p l o t e - n e	re p l o t e - n e	re p l o t e - n e
de h i - l e r e r e g	de h i - l e r e r e g	de h i - l e r e r e g
er a t - f i e b b e	er a t - f i e b b e	er a t - f i e b b e
le i g f a e l y	le i g f a e l y	le i g f a e l y
e p p l i - f i e	e p p l i - f i e	e p p l i - f i e
o n o n t e e y	o n o n t e e y	o n o n t e e y
le n - n e l e b r y	le n - n e l e b r y	le n - n e l e b r y
re - a t e e c	re - a t e e c	re - a t e e c
e p l i - b e r o s t i o	e p l i - b e r o s t i o	e p l i - b e r o s t i o
l o n - m e l f e i	l o n - m e l f e i	l o n - m e l f e i
s . e t e r e d	s . e t e r e d	s . e t e r e d
re d e - d e n	re d e - d e n	re d e - d e n
l e m o d e l e y	l e m o d e l e y	l e m o d e l e y
e d g e n m l - y t	e d g e n m l - y t	e d g e n m l - y t
ad l e n e n	ad l e n e n	ad l e n e n
s . e t e r e d	s . e t e r e d	s . e t e r e d
l e r o m l : l e f	l e r o m l : l e f	l e r o m l : l e f
e y l e m e . e t h y	e y l e m e . e t h y	e y l e m e . e t h y
ad r r f e n -	ad r r f e n -	ad r r f e n -
de n s i d i g l e b	de n s i d i g l e b	de n s i d i g l e b
re p l o t e - n e	re p l o t e - n e	re p l o t e - n e
de h i - l e r e r e g	de h i - l e r e r e g	de h i - l e r e r e g
er a t - f i e b b e	er a t - f i e b b e	er a t - f i e b b e
le i g f a e l y	le i g f a e l y	le i g f a e l y
e p p l i - f i e	e p p l i - f i e	e p p l i - f i e
o n o n t e e y	o n o n t e e y	o n o n t e e y
le n - n e l e b r y	le n - n e l e b r y	le n - n e l e b r y
re - a t e e c	re - a t e e c	re - a t e e c
e p l i - b e r o s t i o	e p l i - b e r o s t i o	e p l i - b e r o s t i o
l o n - m e l f e i	l o n - m e l f e i	l o n - m e l f e i
s . e t e r e d	s . e t e r e d	s . e t e r e d
re d e - d e n	re d e - d e n	re d e - d e n
l e m o d e l e y	l e m o d e l e y	l e m o d e l e y
e d g e n m l - y t	e d g e n m l - y t	e d g e n m l - y t
ad l e n e n	ad l e n e n	ad l e n e n
s . e t e r e d	s . e t e r e d	s . e t e r e d
l e r o m l : l e f	l e r o m l : l e f	l e r o m l : l e f
e y l e m e . e t h y	e y l e m e . e t h y	e y l e m e . e t h y

